

Un pericol major – războiul cognitiv declanșat de Moscova

de Marius Bâtcă

Referirile la consolidarea rezistenței la războiul cognitiv și amenințările hibride făcute de cei șase miniștri de externe europeni, reuniți la Varșovia, nu sunt întâmplătoare. Cum de altfel, nu este întâmplător că Oxford University Press a desemnat brain rot (cangrena creierului), termenul anului 2024. Un termen care desemnează deteriorarea stării mentale sau intelectuale a unei persoane, în special privită ca rezultat al consumului excesiv de material (în special conținut online) considerat a fi banal sau care nu necesită efort intelectual.

Operațiunile informaționale, psihologice și de influență au fost utilizate atât în perioadele de pace, cât și în perioadele de conflict, pentru a atinge obiective la mai multe niveluri strategice. În loc să se bazeze doar pe instrumente militare convenționale, Rusia s-a concentrat tot mai mult pe exploatarea vulnerabilităților sistemice ale Occidentului pentru a obține victorii politice prin obținerea controlului asupra proceselor cognitive ale adversarilor, influențând percepțiile, comportamentul și luarea deciziilor atât la nivel individual, cât și colectiv. În esență, creierul uman a devenit câmpul de luptă, iar societatea, în ansamblu, servește ca țintă principală, se arată în lucrarea Câmpul de luptă cognitiv: Explorarea viziunilor occidentale și rusești, publicată de Centrul pentru Securitate și Cercetare Strategică, al Academiei Naționale de Apărare din Letonia.

Potrivit sursei citate, literatura militară rusă împarte factorul cognitiv ca unealtă de război între Controlul Reflexiv și, mai recent, Războiul Mental. Controlul Reflexiv, discutat pe larg în literatura occidentală, se concentrează în primul rând pe manipularea proceselor cognitive în interiorul indivizilor sau grupurilor prin inducerea unor schimbări în percepția lor asupra realității. În schimb, Războiul Mental urmărește să remodeleze procesele cognitive ale indivizilor și ale colectivelor sociale, cu scopul de a modifica conștiința lor socială. Acest lucru se realizează prin subminarea valorilor spirituale și morale, a tradițiilor și a fundamentelor culturale și istorice ale statului.

De altfel, în Rusia, cele 11 principii fundamentale de purtare a războiului cognitiv au fost articulate începând cu a doua jumătate a anilor '90. Și, de atunci, au fost folosite constant împotriva Occidentului: Distragerea atenției inamicului, prin crearea unei amenințări reale sau fictive; Supraîncărcarea cu informații contradictorii; Paralizarea adversarului prin insuflarea fricii; Epuizarea adversarului în operațiuni inutile, astfel încât să-și piardă potențialul și energia; Reducerea vigilenței, prin înscenarea repetată a amenințărilor fictive; Divizarea internă, prin setarea subiectului conflictual; Inducerea în eroare; Intimidarea; Provocarea; Insinuarea, prin interpretări gata construite, propagandă și dezinformare; Discreditarea guvernelor sau elitelor ostile în ochii propriilor cetățeni.

Kremlinul știe că armata sa nu este nici a doua cea mai puternică din lume și nici nu ar câștiga o confruntare militară cu Occidentul, care este mult mai puternic. În războiul multidomeniu, înfrângerea unui adversar superior este imposibilă cu agresiunea fizică. Este suficient doar să-i zdrobească spiritul de luptă. Prin urmare, mintea umană este câmpul de luptă aici, iar Controlul Reflexiv este relativ ieftin, sigur și foarte eficient. Nu necesită o confruntare militară costisitoare și garantează lipsa tragerii la răspundere, deoarece atacul are loc într-o zonă gri.

Prin urmare, fără a schimba strategia într-una mai proactivă, Occidentul va lăsa Rusia să submineze pilonii democratici ai lumii occidentale. Și, fără mai multe politici de reglementare față de rețelele sociale și comunicatorii (cum ar fi TikTok, Telegram, Messenger, Signal, X etc.), regimurile autocratice le vor folosi pentru a răspândi știri false, teorii ale conspirației și propaganda anti-occidentală, consideră Agnieszka Bryc, lector la Facultatea de Științe Politice și Studii Internaționale din Universitatea Nicolaus Copernicus, Polonia.

ONG-uri precum EU DisinfoLab lucrează pentru a consolida reziliența europeană. Serviciul de Acțiune Externă al UE a înființat Grupul operativ East StratCom, care a dezvoltat platforma EUvsDisinfo. Misiunea sa este de a anticipa amenințările și de a răspunde campaniilor rusești de dezinformare. Structurile NATO (Hybrid Threat Centres) sunt și ele implicate în acest gen de activitate (centrul de la Helsinki este operațional din 2017 și din Riga din 2014). Iar, statele baltice sunt în fruntea războiului cognitiv declanșat de Rusia.

Problema este însă că aceste strategii trebuie să fie mai proactive, iar Occidentul trebuie să ia inițiativa și să renunțe la strategia actuală, ineficientă. Amenințarea trebuie înțeleasă pentru ceea ce este în realitate: o ingerință a Rusiei ca parte a unui efort militar sofisticat și coordonat, consideră și Maria Domańska, cercetător senior la Centrul de Studii Orientale din Varșovia.

Atât timp cât Occidentul nu va lua inițiativa și doar va reacționa la războiul cognitiv al Kremlinului, Rusia ar putea obține victoria fără să se tragă niciun foc de armă. Iar, timp de un sfert de secol, Moscova nu a ascuns faptul că face totul pentru a distruge voința Occidentului de a lupta și de a-i provoca autodistrugerea.